

POCETAJ BÓH

ČAS OPIS EVANGELSKICH SERBOW

7. číslo

Budyšin, julij 1975

Lětnik 25

Hrono na měsac pražnik 1975

My wěmy, zo tym, kotřiž Boha lubuja, wšitke wěcy k lěpšemu služa

Rom. 8,28.

Je woprawdže tak, kaž nam hrono na julij přisłubi: Štóz Boha lubuje, tomu wšitko k lěpšemu služi?

Štóz takle rěči, ma wulku dowěru do Boha.

Možemy pak tajku njepowalnu dowěru měć? Zawěsće jenož potom, hdyž wěmy,

štó Bóh je

a što Bóh čini.

Tak chcemy so najprjedy prašeć: Ma tuta wulka dowěra, kiž z našeho hrona rěči, woprawdže kruty zakład?

Cyle swjate Pismo nam praji: Bóh lubuje čłowjekow. Wón chce za wšitkich wumóženje a zbóžnosć. Byrnjež sebi to njejsmy zaslužili, byrnjež samo při Boze wostać nohcemy, nas Bóh tola lubuje. Widžomna je tuta Boža lubosć w čerpjenju a wumrěću jeho Syna Jězusa Chrystusa, kiž je nam z tym wumóženje a zbóžnosć přinjesl. Tak wjele je Bóh za to dal! Tak droho smy wukupjeni!

Hdyž je Boža lubosć tak wulka, móžemy zawěrnje wšu dowěru do Boha měć. Wón chce stajnje to najlěpše za nas.

Na nas přińdu samsne nuzy, chorosć a čerpjenje kaž na druhich. My so w tym nimamy lóšo. My pak wěmy, zo wša nuza a wšo horjo njeje same njezbožo, ale móže žohnowanje za nas być, hdyž so w njej Bohu dowěrjamy. Nuza nas wjedže k Bohu. Na tajke wašnje nam služi k lěpšemu. W Jakubowym lišće čitamy:

Zbóžny je tón muž,

kiž spytowanje znjese,

prětož hdyž je wupruwowany,

dóstanje krónu žiwjenja,

kotruž je Knjez slubil tym, kiž jeho lubuja.

Jakub kaž tež Pawoł, wobaj wobmjezujetaj slubjenje žohnowanja na tych, kotřiž Boha lubuja.

Što pak rěka: Boha lubować?

Jězus je raz prajil: Ty dyrbiš Boha, swojeho Knjeza lubować z cylej swojej wutrobu, z cylej swojej dušu a z cylej swojej myslu a ze wšitkej swojej mocu. To rěka, zo mamy so Bohu cyle přepodać, Božu wolu připóznać a so jěj podwolić.

Tuž njemóžemy lubosć k Bohu wot poslušnosće džělić. Prětož to je lubosć k Bohu, zo jeho kaznje džeržimy. Slubjenje potajkim tym plaći, kiž su Bohu cyle poslušni — tež w tej myslu, zo připóznać a přijimaja Chrystusowe čerpjenje a dobyće za swoje wumóženje a swoju zbóžnosć.

Tak je nam tuto hrono namolwa, zo bychmy so Bohu cyle dowěrili tež potom, haj runje potom, hdyž je nam čezko. Bóh nam k wěčnej zbóžnosći pomha, tuž dyrbi nam wšo k lěpšemu služić.

Štóz čini Bóh, wšo dobre je.

Ja při tym zechu wostać.

A dyrbju-li w hubjenstwje

kříž, smjerć a žalosć dóstać,

mój Bóh Knjez chce sam zdžeržeć mje;

za Wótca jeho znaju,

wšo do joh' ruki staju.

Albert-Hrodzišćanski

Postrow Hrodzišćanskeho fararja Siegfrieda Alberta na Serbskim cyrkwinskim dnju 1975

Na spočatku tuteje Božeje služby chcu was wšitkich wutrobnje witać a wam něšto prajić wo našej Hrodzišćanskej wosadze.

W lěće 1222 so přěni raz cyrkej w Hrodzišću w starych aktach mjenuje. Z tuteje stareje cyrkwje je so jenož jedyn portal hač do džensnišeho wuchował. Boži dom, kaž jón tu widźimy, je so pod fararjom lic. Mrozakom

w lěće 1902 natwaril. Naša wosada wobsteji z 10 wsow po tym, zo su so w lěće 1951 Rakojdy do Barta zafarowale.

Hrodzišćanska wosada běše serbska. To so jewi w serbskich napisach nad hłownymi durjemi, nad woltarnišćom a na woltarju. Fararjo našeje wosady su hač dotal wšitcy pak Serbja byli, pak su serbsku rěč nawuknyli. Za čas fararja Mrozaka je tu samo Serbski předarski seminar był. Kaž drje wšudžom, tak je tež pola nas serbske cyrkwinske žiwjenje wróćo šlo. Farar Schneider, kotrehož někotři z was drje hišće znaja, měješe tu 1940 poslednju serbsku konfirmaciju. Kóždy měsac mamy serbsku Božu službu, kotraž njeje tak derje wopytana kaž džensniša.

Tuž so wosebje wjeselimy, zo sće k nam na wopyt přišli, a ja wam w mjenje našeje wosady žohnowanu Božu službu přēju.

Cyrkej we Wosporku

Kaž wowcy wosrjedź wjelkow

Rozpominanje před jubilejnymi konfirmandami

Sće wy to nazhonili, zo su was Chrystusa dla sudnistwam prepodawali, zo su was šwikali a was wodźili před knjezow a kralow? My, kotřiž smy před polsta a wjace lětami konfirměrowani, smy wšelkich knjezow a samo kralow poměli. Nam — kotřiž smy tu džensa zhromadzeni — njeje so našeje křesćanskeje wěry dla žaneje křiwdy stało.

Njejsu na swěće wjace žane wjelki, kotrež bychu na njemócne wowcy šli?

Derje by było.

Budźmy pak strózbi. Naše položenje so njeje polěpšilo. W nacistiskich koncentrakach je wjele křesćanow zahynulo, ale žadyn z nich njebu zajaty a čwělowany dla swojeje wěry do Chrystusa — ani farar Pawoł Schneider ani pater Maksimilian Kolbe, ale wšitcy běchu wobskorženi z politiskich přičin.

Cehodla so pola křesćanow jasne přičina jich wobskoržby njemjenuje? Swět drje so nočne wuznać jako antichryst.

My pak njejsmy so tu zešli, zo bychmy so hóršili a skoržili, ale zo bychmy sej Bože słowo rozpominali. Wono nam dosć jasne charakterizuje naše popoloženje. Křesćenjo su wowcy wosrjedź wjelkow. Sudnistwo, njeprawda, bolosće, samo smjerć w koncentrakach!

Pod tutymi znamjenjemi je Chrystusowa cyrkej žiwa wot swojich začatkow sem.

Wo tym možeš wjele hižom w Nowym zakonju čitać.

Hlej, ja sčelu was kaž wowcy wosrjedź wjelkow. Jězus swojich wučomnik, wón sčele nas do swěta won, a my so tak rady za čichim w swojich Božich domach, w swojich wosadnych zhromadźiznach chowamy, hdžež smy my křesćenjo mjez sobu. Won do swěta słušamy!

Bórže budže tomu 30 lět, zo w Stuttgarće němcy křesćanscy antifasišća swoju winu wuprajichu (19. 10. 1945). Mjez nimi bě tež Martin Niemöller, kotřiž bě lěta dołho tradał w koncentrakach.

(Ja z hlowy napišu.)

My so wuznawamy, zo smy přemalo wěrili,

prämało lubowali,

prämało so modlili.

Wjele su tehdom čerpjeli, oficialnje wšak nic jako křesćenjo, ale jako njepräceljo stata, woprawdže pak tola swojeje křesćanskeje wěry dla, ale žadyn z nas, kotřiž tu hromadže jubilejnu konfirmaciju swjećimy. Horđić so na to njemožemy, zo smy přez wšelke politiske doby přešli bjez ranow. Bychmy-li dosć wěrili, a bychmy dosć lubowali, bychu so wjelki do nas daće.

Sameje lubosće dla su křesćenjo na tutym swěće wohrozeni? Jězus bě swojich wučomnikow wupósłał z krótkim słowom:

Prědujće, njebieske kralstwo je so přibližilo!

Z lutymi dobrymi skutkami dyrbjachu tole njebieske kralstwo wobswědčić. To njeje rewolucija přečiwo mócnarjam, ale to je swětło lubosće a wěrnosće. Je to džiwné abo zrozumliwe, zo tajke swětło wjelki spłóša?

Woni budžeja was před knjezow a kralow wodźić, zo byšće jim Bože kralstwo wobswědčili. My njemějachmy a nimamy składnosć před knjezami a kralami swoju wěru do Chrystusa wuznawać. Naše móžnoty su skromniše. My stejimy před małymi čłowjekami, kotřiž njejsu žane strašne, móčne wjelki. Woni ani nochcedža nas skóncować, ale bóle skradžu ze zajimom abo tež ze žadosću na nas zhladuja, hač drje na našeje wěrje něšto je.

Su křesćenjo čłowjekajo swětla?

Što jim pomha jich wěra do Chrystusa?

W čim rozeznawaja so wot njewěrjacych?

Njestarajće so, kak abo što byšće rěčeli. Duch wašeho Wótca budže přez was rěčeć. W.

Žně!

Pawoł Krječmar

**Kwětki kěja w zahrodze,
Debja pola, hona —
Přebytk zboža, wokřewny,
Dari slónčna plóna.**

**Róže keľuch wotewrja.
Wón so z njeho roni —
Wozbožena dušička
Zbožnje do so soni!**

**Žitne pola žoľmja so
W nažolě złotej pyše —
Naše woćko zradujo
Hlada k njebja třěše!**

**Kosa brinči w žitnišću,
syče přez kłosy sej čary —
Dušu z džakom napjatu,
Žnjeje ratar Bože dary!**

**Čicho horcy dzeń so minje.
Wšitko dycha spokojenje —
Boža ruka wšehomocy
Žohnujo přez hona čehnje!**

Bibliiski słownik

Sćerpnosć

Što by njewědzał, što sćerpnosć je?
A tola mamy za wužitne, wo sćerpnosći rozmyslować.

W grjekskim Nowym zakonju su tři wšelake słowa, kotrež w serbsčiny sćerpnosć rěkaja. To najwazniše z nich rěka tak wjele kaž „pod něčim wostać“. Nic bolosćam a nuzam wučekać, ale z čerpenjom je znjesć.

Znošće slabych. Budźće sćerpnj přečiwo kóždemu.

Tež tyšnosć stanje so nam k zbožu, jelizo ju nosymy ze sćerpnosću.

We wšěch wěcach wopokažće so jako služownicy Boži we wulkej sćerpliwošći, w žalosćach, w nuzach, w styksnosćach, w pukach, w jastwach ...

... zo byšće posylženi byli ze wšěj mocu po jeho krasnej mocy k wšěj wobstajnosći a sćerpnosći z wjesołosću.

Knjez přihotuje waše wutrobny k Božej lubosći a sćerpliwowemu dočakanju Chrystusowemu.

41 hronow wo sćerpliwošći móžemy w Nowym zakonju nazběrać. Džiwné wšak je, zo Jězus jenož dwójce tole słowo wužiwa:

To pak na dobrej roli su ći, kiž słowo słyša a zachowaju jo w dobrej a pěkněj wutrobje a přinjesu plody w sćerpliwošći.

Małe narody

Starobolharojo — Gagauzojo

Rěčo wo zahubjenju Jerusalema. praji Jězus:

Wobsyńće waše duše z wašej sćerp-liwosću.

Za Jězusa je lubosć dokonjanosć wěrjaceho čłowjeka.

Sćerpnosć je takrjec přeni scho-dženk lubosće.

Štož hišće lubować njemóže, dyr-bjał znajmjeńša sćerpny być. Sćerpny chory njeskorži, njeskiwli, so na Boha a čłowjekow njuhórši, ale čicho a w dowěrje do Boha swoju nuzu njese. Haj, sćerpnosć njehodži so džělić wot dowěry a nadźije. Pobožny čłowjek ma dowěru, zo tym, kotřiž Boha lu-buja, wšitke wěcy k lepšemu słuža. Njeh to tež njeje hnydom abo docyla za čas našeho zemskeho žiwjenja spó-znać, tak so tola wěsće nadźijamy, zo to jónu dopóznajemy, a móžemy w sćerpnosći na tutón čas čakać. Zbožny tajki křesćan — tež w swojej chorosći!

Sćerpnosć mjez čłowjekami.

„Ja sym chory byl, a wy sće ke mni chođžili.“ Hač budže mi, hač budže tebi raz tole zbožne słowo prajene? Čehodla mamy so na kóždy wopyt pola choreho nuzować?

Tam je woteběrace žiwjenje.

Jeho stysknosć nas tyši.

Jeho stwa je zboka žiwjenja.

Wša rjanosć a wjesolosć je so mi-nyla.

Rěče choreho su stajnje samsne. Dawno hižom wěmy, kak je so z cho-rosću započalo, hdže je jeho zwopřed-ka bolalo, što je lékař wukazał, zo jemu w chorowni njemóžachu pom-hać, zo pak je podobnje choremu cyle jednore lékařstwo tyło, kotrez jeho nětko wustrowi, dokaž hižom woló-ženje čuje — a tak dale, a tak dale. Wjелеkróć sy to hižom słyšał, a zaso chce wón čí to znowa rozpewědać.

Mamy sćerpnje na njeho posluhać, abo dyrbjeli jeho rěče přetorhnyć, pokazuju jeho na Božu wěčnosć, jeho troštujo z Božim słowom? Njejsu to wažniše a hódniše mysle?

Běda nam, jelizo w njesćerpnosći spytamy jeho nam wostudle powě-danje wotbyć z pobožnymi słowami. Tajki wopyt budže cyle wěsće za wo-beju bjez žohnowanja.

Dobra rada za stroweho: Hdyž bu-du chory, chcu po móžnosći mało wo sebi a swojej nuzy rěčeć.

Dobra rada za tebe: Chory ma wjace prawa hač strowy. Njehněwaj so na njeho, ale prócuj so sprawnje, zo by jemu z dobrym słowom pom-hał. Budž sćerpny z chorým.

Budž sćerpny ze starym čłowje-

kom! Dopominaće so hišće na powě-dančko ze starych čitankow?

Dokelž stary třepotaty džěd njerod-nje jě, su jeho z wulkej škuwlon do kuchiny sadžili. Mały wnuk džěla z hrubych deskow korto. Na prašenje staršeju, što ma to rěkać:

„Z toho budžetaj wój jěsć, hdyž bu-džetaj staraj.“

Měj sćerpnosć ze starym čłowje-kom. Jeho čelne a duchowne mocy popuščuja. Wón njemóže wjace, kaž by sam rady chcył, kaž je něhdy móhl. Hdyž wón twój njesćerpny hněw za-čuwa, je jemu hišće stysknišo, a jeho wosamočena staroba jeho rudži.

Měj sćerpnosć z mladym čłowje-kom. Staršej staj zrudnaj dla „njepo-radženého“ syna. *Njeporadženy?* Kaž hornčer swoje sudobja, tak chcedža starši swoje džěci formować. Hdyž so hornčerjej karan njeporadži, tak jón čisnje do črjopow. Sto pak z njepo-radženym čłowjekom? Čehodla so njeje poradžił? Komu njeje so wón poradžił?

Knježe, ty sy naš Wóte.

My smy hlina;

ty sy naš hornčer.

My wšitcy smy twojeju rukow džělo.

Mlody čłowjek dyrbi so njepo-ra-džić, hdyž chcetaj jeho staršej nje-sćerpnje jinak formować, hač bě to Bože wotmyslenje z nim. Sćerpnosć z džěćimi mjeć, to rěka, zo mamy do-wěru do Božeho plana. Wšemu čicho přihladować?

Wšěm bludnosćam?

Wšěm hrěcham?

Wšěm nic! Džěći mamy wučić a je napominać — ze wšej sćerpnosću. To by zlé bylo, bychmy-li džěci sebi samym přewostajili a so wo nje njesta-rali. Kotra mać starosćiwje njekedž-buje na swoje džěčo kaž na zerničku swogeho woka? Lubosć pak njeje je-nož dobroćiwa. Wona hroznje nje-čini. Wona wšo njese. *Wona je tež sćerpna* — sćerpna tež z předohimi włosami syna a překušej suknju džowki, samo sćerpna z hrěšnym džěsćom, z hrěšnym mandželskim, z hrěšnej žonu.

Tajka sćerpnosć njeje liwkosć, nje-je zadwělowanje bjezmócného, njeje hórkosć, njeje bjezžbóžnosć, ale wjele bóle dowěra a nadźija, zo Bóh naše modlitwy wuslyši.

Sćerpnosć słuša do krasnych, spo-možnych plodow swjateho Ducha. My džensa drje bóle dyžli hdy prjedy trjebamy dobrych, *sćerpnych* křesća-now. La. a W.

Tón raz nimamy žane wobrazki. To je škoda! Njemóžach žadyn dostać. Wšitko, štož mam, je mi zdžělił prof. dr. dr. Milan Sesan, prawoslawny archipresbyter w Sibiu (Rumunska), kotryž je zwólniwje listował z wjele wysokimi wosobami božarskeje cyrkwy a je mi sčehowace zdžělił:

Gagauzojo bydla wokoło Warny a w južnej Dobrudži, hdžež bě w 7. lět-stotku přeni božarski stat. Jich rěč je turkowskej přiwuzna. Wšitcy su křesćenjo. Jich nadeždžemy tež w Bessarabskej hač k Odessy (ZSSR).

W Kišinjewje bě skutkował prawo-slawny duchowny Čiakir. Wón bě syn gagauskeho luda. Njedaloko města Warny su gagauske wosady Kestrič, Karaisin, Tabtac a druhe. W Božarskej staj jedyn metropolit a jedyn biskop gagauskeho pochada.

Zwotkel pochadža gagauski lud?

Sto je z jich rěču? Je wona snadž turkowski dialekt? Je wona přiwu-zna ugrofinskim rěčam? To wšo hač dotal dowuslědžene njeje. Wo tym cyle wěsće hišće wjele knihow wuń-dže. My pak chcemy sej spomjatko-wać, zo su z tutoho luda wušli wažni mužojo. Cyrkej bě Gagauzam domi-zna a wuček, hdyž bě cyly kraj pod turkowskim, mohammedanskim knjejestwom. Woni nimaja žadyn čisć, ani knihi a časopisy, nimaja žane kul-turne zjednoćenstwa, žanych narod-nych wjednikow, žane narodne swje-dženje. W cyrkwi njeslyša swoju rěč, za to starobolharšćinu abo grjekšćinu.

Rady bychmy so z nimi pólnali, jich džěćom dali slódku chłóšćenku. Rady bychmy jim prajili, zo sej wa-žimy jich swěru ke Chrystusej. Při tym bychmy wuprajili swoju nadži-ju, zo přindže hišće čas, hdyž njebu-dže so jenož wo nich pisać, ale hdyž budže so tež pisać za nich, za jich starych ludži. Snano tež jim plaći Chrystusowe słowo: Ty sy nad ma-lym swěry byl, ja chcu tebe nad wjele postajić.

Wy, lubi čitarjo, hdyž planujeće jě-zbu na Balkan, zeznajće so z Gagau-zami. Prajće jim, zo je so w našim časopisu jich Wótčenaš wotičišał.

Ea Semanlerdé sakin olan Pedep-timíz,

Ismín takdis oluná, gelsin senin Padishalaan,

emrin másilki semalevde itzá... jn

Warszawa — stolica pólskeho luda

Warszawa je słowjanske město. Derje, hdyž móžeš serbski. Ze serb-skej rěču so z ludžimi dorozumiš. Hdyž tež rozmołwa njeje hladka, tak nas tam tola bórže zwjazuju naša słowjanska zhradnosć. We Warsa-wje a wokolnje maja Serbja lubych, swěrynych přecelow.

Warszawa je město wulkeho swěta. Nic jenož, zo je same na sebi wulke (přez milion wobydlerjow), ale tam maš začuće: tu su wokna do wše-ho swěta wočinjene. Turistow, twory,

knihy, časopisy z wjele krajow tam nadejdžeš. Wosrjedž města steji jara wysoki hotel — wot Šwedow natwa-rjeny. Hač je rjany? Polacy žortuja: Šwedowo su wójnu pola Poltawy (1709) přěhrali a nětk su so wječili z tym, zo su nam tajke twarjenje do Warszawy stajili.

Warszawa je křesćanske město, Na hasach widžiš husto katolskich měšnikow w jich dołhich, čornych sutanach a wjele mniškow. Cyrkwje su wšitke derje wothladane, a stajnje

su w nich ludžo. Mjez nimi wězo wjele turistow, kotřiž sej z wulkim zajimom a spokojenjom krasne twa-rjenja wobhladaju. Wosrjedž tutech cuzych pak tam klečo pobožni katoli-kojo swoje pačerje spěwaja. Wjace hač 760 misionarow pólskeje katol-skeje cyrkwy džěla na misionkich polach. W lětach 1958 do 1968 dósta 250 misionarow misioniski křiž a stat-nu dowolnosć za wupućowanje. K přenjemu razej džěchu pólsky mi-sionarojo do Indoneskeje, do Noweje

Guineje, do Ghany a do Tansanije. Hdyž přinđžeće do Pólskeje, keđzbujće na rjane a hódne plakaty w cyrkwach. Dobre, pobožne ideje su na dokojane wašnje we wobrazach a pismje předstajane. Jenož jedyn příklad: Wobraz rjaneje, moderneje žony. Nad njej fotografija lubeho, małego džěsca. „Maći, daj mi žiwjenje.“

Warsawa je město pólskeje hospodliwosće. Młodzi měšnicy swjećachu ze swojim biskopom 11 lét swogeho měšnistwa. Ja běch sobu na bohaty wobjed do žónskeho klóštra přeprošeny. Při tym smědžach něšto wo nas Serbach a našim duchownym položenu rozprawjeć. Wšitcy keđzbliwje na moje słowa poslušachu. Při

wječeri naš luby pólski přećel dr. Gajewski Serbow slawješe: My Polacy wuknjemy pola was. My wobdźiwamy wašu narodnu swěru wosrjedź luteho němcowstwa. Waše nutrne modlenje je nam příkladne. Dobre bratrowstwo mjez wami Serbami my česćimy.

Mějće džak, luby přećelo, za tole dobre słowo!

Warsawa je město bědow a nowjeje nadźije. Kelko křiwdy je so tam stało za čas ruskeho carja a za čas poslednjeje wójny. Wjele, wjele winowateje kreje je so přelało. Drohotne kulturne pomniki so zničichu. Cyłe město bě skónčnje jenička ruina. Warsawa pak je znowa postanyła. Stare město wušiknje po starym waš-

nju zaso natwarichu. Samo hród je skoro dotwarjeny. Chodź po Warsawskich hasach a ty zrozumiš Polakow w jich narodnym sebjewědomju a dobrej nadźiji za přichod.

Warsawa je ekumeniske zetkanišćo. Ewangelska cyrkej je drje tam mała mjeřina — nic pak njewažna. Ewangelsko-lutherska cyrkej — Boži dom swjateje Trojicy — je nahladne twarjenje wosrjedź města. Tež tuta cyrkej dyrbješe so po wójnje wězo znowa natwarit. — Britiske bibliske towarstwo ma na jedneje z hlowných hasow swoju wotnožku. W teologiskej akademiji wšitke njekatolske cyrkwyje zhradnje swojich studentow kubtuja.

Spomóžny rječaz

Milena Šimsova

Za čas wójny běchmy džěći. Skoro nochcemy wěrić, zo je so hižom 30 lét mjeztym minyło. Hišće mjenje móžeja sej naše džěći něšto předstajić wo poslednjeje wójnje. Woboje dawa nam přemyslować wo svojich dopomnječach a wo tym, štož su nam starši ludźo powěđali, kotřiž džensa wjace mjez nami njejsu.

Što to bě z wójnu?

Za Prosetinskich započa so wójna 15. 3. 1939. W rozhłosu so jenož rěčeše wo „Wulkoněmskej“ — wo ničim druhim. Wotedawać so dyrbyeše. Po wosach a po statokach so zapisowaše, što koždy ma, što je wotedał a što ma hišće wotedać. Žony ze zarjadow počachu na kraj jězdźić. Lute kontrole. To so wudawaše za prikazany porjad. Jeničce wjesnjanosta tomu rozumješe. Hdyž běchu zapiski w porjadjku, bě ze strony zarjadow pokoj. Při wšěm wšak hodžeše so hišće žiwy być. Za wšěch hišće dosahaše — samo za tych, kotřiž běchu z městow sćekali na kraj a tam nětk bydlichu pola znatych abo přiwuznych a tam w ratarstwie pomhachu, jenož z njebychu trjebali na džělo do „rajcha“. Dosahało by tež hišće za hlódných chudakow, kotřiž w zymje 1942/43 počachu chodźić po wokolnych lěsach. Nazymu 1943 běchu za nich hromadki nazběranych bėrnow při kromje kerkow, abo jim so praješe, hdže móža sej po jědź chodźić. To wšak njeběchu jenož tu a tam jednotliwcy, ale čłowjekoj, kotřiž so pozdžišo zjednočichu do partizanskich jednotkow. Zjawne postajnstwo běše, zo chodža na faru kupać a radijo sluchać. A tola ničtó ničo njewědžeše, a předewšěm ničtó wo tym njerěčeše. Skoro běše kaž za čas do tolerancneho patenta (1781), hdyž dyrbjachu so ewangelscy chować.

Za čas wójny započachu w Prosetinskej wosadze psalmy spěwac. Wosadny chór pod nawjedowanjom knjeza „staboweho kapitana“ docpě připóznatu wyšinu. Duchowne wožiwjenje cyrkwinskeho žiwjenja džěše ruku w ruce ze zastaranjom wobčezěnych, přescěhanych a partizanow. Josef Grňa, wjednik spjećowanskeho hibanja na Morawje, pisa, zo je sej njesměrnje wažil pomoc, kotraž so

jim dósta nimale na kóždej ewangeliskej farje a mjez wěrjacymi ewangeliskeje cyrkwyje. Grňa praji, zo běše skoro cyła ewangelska cyrkej z nimi zjednočena, a to na jara česćomne wašnje.

Hać do džensnišeho spomina so we wjele wosadach na wójnski čas jako na dobu žiweho cyrkwinskeho skutkowanja. Při tym wšak dyrbimy wědžeć, na kakje wašnje je so tole duchowne wožiwjenje stalo. To njeby derje bylo, bychmy-li měnili, zo wójna sama na sebi hižom čłowjekow k Bohu wjedže. K tomu někotre mysle z listow Jaroslava Šimsy — 24. 10. 1941 z jastwa w Mnichowje (München): ... najbóle mje porazy Twoje spomnjenje, zo so njemóžeš tak prawje modlić. Ja wšak wěm, kak to čłowjeka čěsni, hdyž so jemu zda, kaž bychy byle jeho modlitwy njeslyšane a njewujasnjene.

19. 11. 1944 z koncentra w Dachauje: Božo, što je to do čěrpjenjow! Džiwnje, zo lud přeco hišće njeńdže do sebj, ale přeco hišće Boha Knjeza hněwa ze swojej sebičnosću, ze swojej šamałosću, ze swojej njewěru a njelubosću.

Josef Kraus w svojich nazhonenjach w koncentra w Mauthausenje pisa, zo w minuće smjerće někotři katolscy zakliwachu Boha, a tam běchu materialisća, kotřiž so pokřižowachu a so prócowachu, wšě sydow próstwow wótčenaša so modlić.

Wójna bě nastala z hidy a rozšěrješe hidu. Wona so měrješe předewšěm přećiwu Bohu a přećiwu Jězusowemu poselstwu lubosće a čłowjeskosći. We wójnje su so stala zawěrnje rjekowstwa a dramatiska podawki, a tola njesměmy wójnje gloriolu česće wić. Wójna je, je byla a budže w přichodze stajnje čěmny a ženje slawny čas. Připóznaje wšitkim, kotřiž su w tych časach wostali „čestni, swěrní, kotřiž su wopokazali lubosć přećelam a nje-prećelam, kotřiž běchu zwólniwi swoje žiwjenje woprować. To su jednotliwe swěčki w europskej a w swětowej nocy. Jaroslav Šimsa je zapisal do swogeho žeziwka w Mnichowskim jastwje 15. 7. 1941:

Najspodźiwnišej sonaj sym w dvěmaj nocmaj měl. Ja widžach strašny

wichor nad Prahu so zběhać. Ludžo so zabawjachu, so smějachu, poslušachu na koncert, hdyž jich wětr zmjeće do rěki. Woda přestupi brjohi a powodžeše hasy. Narodne džiwadło chablaše. Wysoko w mróćelach přihna čorny panter, ruješe a wohrožowaše zaprah nad džiwadłom. (Nad džiwadłom steji štyrikonjacy zaprah, podobnje kaž na Brandenburger Tor w Berlinje. Red.) W tym runje nowe wětry z ranja přičěrichu a roztorhachu pantera. Krej! Mi bě, kaž by so lóž z našimi barbami we wodže tepila. Ja mějach spodźiwny nadawk, skupinu ludži wuchowac, zo njeby jich wětr do morja wučěril. Ja sebi rječaz sćinich. Při tym mi pomhašaj Lida a Robert. W třoch dnjach mjez woběmaj sonomaj džěše so mi čělnje hubjenje a mějach džiwne halucinaције. Wot toho tyždjenja přesta moja nóčna zymica.

Što je wójna druhého hać strašny wichor! W žolmach tepješe so lóž z našimi bratrami. Bóh pak powola čłowjekow, zo bychy druhich wuchowali. Bóh Knjz je prikazał bručkam, zo bychy w nocy swěćile njeprašejo so, hać změja z tym wuspěch a kajki budže jim za to džak. Tajcy běchu či, kotřiž wobarachu hidže, kotřiž dawachu jědź hlódnym w lěsach, kotřiž su jich škitali; woni běchu či, kiž su tajki spomóžny rječaz tworili, zo njebychu wšitcy byli čisnjeni do wody lžě, surowosće, bojaznosće a kooperacije z njeprěćelom, zo njebychu so zhubili w čmě.

My smy džakowni, zo běše mjez nami tak wjele njeznatých bratrow a sotrow w našich wosadach, mjez křescanskimi studentami — tež na našeje Wysočinje. Jich mjena njejsu zwjetša do kamjenjow wudypane. Mnozy z nich su hižom zabyci, ale jich mjena su do knihi žiwjenja zapisane.

(Swobodny a skrótšeny přeložk)

Pomhaj Bóh, časopis ewangelskich Serbow. — Wuchadža jónkroč za měsac z lincencu č. 417 Nowinarskeho zarjada pola předsydy Ministerskeje rady NDR. — Rjaduje Konwent serbskich ewangelskich duchownych. — Hlowny zamotwity redaktor: superintendent Gerhard Wirth-Njeswacidski. — Ludowe nakladnistwo Domowina, Budyšin. — Čiść: Nowa Doba, čišćerňa Domowiny w Budyšinje (III-4-9-1066)